

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשֶׁת וַיִּשְׁלַח

יציאת השבת:

17:15

ירושלים: 17:15

טז' כסלו תשפ"ג

הפטרה: חזון עובדיה

יציאת שבת ר"ת 17:35

גיליון 797

כניסת השבת:

16:02

ירושלים: 16:00

בְּרַח לֹו יַעֲקֹב מִפְּנֵי עֲשָׂו?

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

זוכה פרס ישראל - אביו מדינה בשירו המפורסם "יעקב התמים" כותב: "ברח לו יעקב מפני עשיו", האם באמת היה יעקב כה תמים? היתכן שגם עשיו ברח מיעקב? אכן, אמו רבקה מצווה את יעקב (כח, מג): "ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה". ערב המפגש עם אחיו, לאחר יותר מעשרים שנה שלא ראהו היה יעקב פוחד ומיצר, שמא יהרוג ושמא יהרג. האם נוכל להעלות על דעתנו אפשרות שעשיו ברח מפני יעקב?

בפרשתנו יש פסוק כזה! וכך מפורש בפרשה (לו, ו): "ויקח עשיו את נשיו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו". וברש"י פירש: "וילך אל ארץ - לגור באשר ימצא". ויסוד פירושו הקדוש, שלא כתוב לאיזו ארץ ולא כתוב אל הארץ, אלא לארץ. משל למה הדבר דומה? לאדם העוזב את הדירה השכורה שגר בה, קודם שמצא דירה אחרת לעבור אליה. יוצא ועובר "לגור באשר ימצא". כך עשיו בורח מפני יעקב! מדוע? יעקב הרי לא איים על עשיו, להיפך הוא עוד שלח לו מנחה! למה עשיו בורח מארץ כנען?

התשובה היא, כיון שיעקב הגיע לארץ בדעה נחושה - זו ארצי! פה אשב כי איזיתיה! כאשר יעקב מגיע בנחישות מתוך הבנה שזו ארצו, עשיו מסתלק, גם אם הוא תולה את עזיבתו בעניינים מסחריים: "כי היה רכושם רב משבת יחדיו". וכידוע הרש"י הראשון על התורה: "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית? משום - כִּן מְעַשְׂיוּ הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתֵת לָהֶם נִחְלָת גּוֹיִם' (תהילים קיא), שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו". בהחלט יש פה אמירה גם לימנו, שבזמן שנדע כי זו ארצנו הבלעדית שנתנה לנו על ידי בורא עולם, גם אחרים יבינו זאת...

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

בין ישראל לעמים

לדעת רבותינו פרשת וישלח היא פרשת היסוד של היחס בין עם ישראל לאומות העולם וכדברי רבי יהונתן: "כל מי שרוצה לרצות ולפייס מלך או שלטון ואינו יודע דרכם וטכסיסיהם יניח פרשה זו לפניו".

בין יעקב לעשיו

לאחר עשרים שנה של יעקב בחרן הוא חוזר לארץ כנען לאביו. בדרך יצטרך להיפגש עם אחיו עשיו. יעקב עדיין זוכר את דברי עשיו אחיו (כו, מא): "יקרבו ימי אבל אבי, ואהרגה את יעקב אחי". ולפיכך הוא מכין את עצמו לפגישה זו. גם על רבי יהודה הנשיא, הוא רבי – רבן של כל ישראל מסופר במדרש (בראשית רבה פרשה עח) שבשעה שהלך להיפגש עם ראשי המלכות הרומית, היה מעיין בפרשת "וישלח". וכך גם מייעץ רבי יהונתן: "כל מי שרוצה לרצות ולפייס מלך או שלטון ואינו יודע דרכם וטכסיסיהם יניח פרשה זו לפניו".

מסתבר שבמשך כל השנים נצרכו פרנסי האומה לעיין בפרשה זו. היום אולי יותר מתמיד, צריכים אנו לעיין בפרשה זו כדי לדעת באיזו דרך נלך, האם הסכמי אוסלו הם הפתרון לסכסוך הערבי ישראלי או שמא הבנות ז'נבה? אולי עמידה ללא כל פשרה ואולי ישנה דרך אחרת? הבה נעיין יחדיו בפרשה.

הכנות לדורון, תפילה ומלחמה

ראשית, יעקב בודק את השטח בשולחו מלאכים לעשיו אחיו, ואולם אלו משיבים לו: "באנו אל אחיך אל עשיו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו". כששמע יעקב את תשובתם, שעשיו נשאר עשיו וכוונותיו אינן טהורות, אלא וארבע מאות איש עמו – פניו למלחמה, הוא מתיירא, אך יראתו זו אינה משתקת אותו, אלא הוא פועל בשלושה אופנים:

יעקב מתפלל לבורא עולם "הצילני נא מיד אחי, מיד עשיו". ואולם הוא אינו מסתפק בתפילה אלא מכין עצמו לדורון (למתנה) ולמלחמה. הוא שולח לאחיו מתנה גדולה של צאן ובקר, יעקב גם דואג לשים רווח בין העדרים כדי להשביע עינו של אותו רשע.

ואולם מתוך חששו הגדול שמא לא יתפייס עשיו, הוא מחלק את מחנהו לשניים ומצייד את המחנה בכלי מלחמה. על פי המדרש עשה זאת יעקב בו זמנית: "זיינם (צייד את ילדיו בכלי זיין, כלי מלחמה) מבפנים, והלבישם לבנים מבחוץ". הושטת ידו של יעקב לשלום לא מנעה ממנו להחביא חרב מתחת בגדיו, לעת הצורך.

על מה אפשר לוותר ועל מה צריך לעמוד

נשים לב כי מנחתו של יעקב לא כללה דבר ממה שהווה את המחלוקת בינו לבין עשיו: הבכורה והברכות. יעקב רק נותן מתנות של צאן ובקר. הוא אינו מוותר על הברכות, אם כי מזכיר כבודך אגב שהברכות לא נתקיימו.

שור וחמור

"ויהי לי שור וחמור" – אבא אמר לי מטל השמים ומשמני הארץ, זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ (רש"י). ואולם, ממשיך יעקב ואומר (לג, יא): "קח נא את ברכתי אשר הובאת לך". אף על פי שלא נתן כי הוא זה מברכותיו של אביו, אלא רק מן הבקר ומן הצאן. יעקב אבינו רומז לנו, כי אל לנו לוותר על ערכי היסוד שלנו כדי להתפייס עם אויבנו.

מעניין שגם אליעזר עבד אברהם בהגיעו לרבקה נותן לה נזם זהב ושני צמידים זהב ובהמשך (כד, נג) נתן לרבקה כלי כסף וכלי זהב ובגדים, בעוד שלאחיה ולאמה נתן מגדנות (פירות של ארץ ישראל). והטעם, שאת רבקה לקח אתו ליצחק ולכן ההשקעה חזרה לביתה. אך לאחיה ולאמה נתן רק מגדנות שהוא דבר כלה ואבד מן העולם.

פתרון ארוך טווח

לשאלה האם ישנו פתרון לסכסוך ההיסטורי הזה? מתוך הפרשה עולה, כי בסופו של דבר אין הסכם של קבע טוב יותר מאשר ההפרדות, גם היא נעשית בדרך דיפלומטית כפי שאומר יעקב לעשיו (לג, יג-יד): "אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי, ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן, יעבור נא אדוני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה".

יעקב מוצא סיבה שלא להצטרף למסעו של עשיו, גם אם זה בכפיפת קומה רגעית, 'הילדים רכים'... ואולם יעקב אבינו מלמדנו מוסר גדול:

לא צריך לפתור את כל הבעיות שישנם – כאן ועכשיו! אפשר לדחות למחר, ויש מחר למחר, וכדברי רש"י: "הרחיב לו הדרך... אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו... והוא לא הלך. ואימתי ילך? בימי המשיח. שנאמר: 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו'".

הסדר ביניים כזה, של אי-לוחמה ושקט יכולים להתקיים אלפי שנים, רק בבוא המשיח נגיע להסדר של קבע מתוך עמדת כח, לשפוט את הר עשיו. או אז התקיים בנו בע"ה גם המשכו של הכתוב, כפי שהוא מובא בהפטרה של פרשתנו בפיו של הנביא עובדיה: 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו' – 'והייתה לה' המלוכה'.

הלכות שמירת הנפש והזהירות בדרכים

א. כל מכושול שיש בו סכנת נפשות מצוות עשה להסירו ולהישמר ולהזהר בדבר יפה יפה שנאמר: "הישמר לך ושמור נפשך". ואם לא הסיר והניח המכושול המביאים לידי סכנה, ביטל מצות עשה ועבר על "לא תשים דמים". (רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש, פרק י' הלכה ד').

ב. הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר עליהן ואמר: 'הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד על כך', מכין אותו מכת מרדות: (רמב"ם שם, הלכה ה'). מכת מרדות היא מכין בעבר, בזמן שבית הדין היו מוסמים לכך).

ג. כתוב בתורה "וחי בהם" ודרשו חז"ל: "וחי בהם ולא שימות בהם", (יומא פה, ב'). ומכאן למדו חכמים שמותר לעבור על כל המצוות ואפילו לחלל שבת כדי להציל נפש אחת מיישראל. אמרו חכמים: חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה.

ד. אדם ההולך בדרכים, חייב לחצות את הכביש בזהירות, ובכך הוא מקיים מצווה מן התורה. ואם הוא חוצה את הכביש שלא בזהירות, הרי הוא עובר על מצוות לא תעשה: "השמר לך", ועל לאו של: "ונשמרתם מאוד לנפשותכם". כל הוצאה כספית שאדם מוציא לצורך שמירת הנפש היא מצווה. (פלא יועץ, ערך שמירה).

ה. אדם המניח מכושול ברשות הרבים עובר לאו: "לפני עיוור לא תיתן מכשול", ועל: "ארור משגה עיוור בדרך". לדוגמא: אדם המניח תיק במקום שיכולים להיתקל בו ולהיפגע. הגורם צער לחברו צריך לבקש ממנו מחילה, ואפילו יום הכיפורים ותשובה לא מכפרים לו עד שירצה את חברו.

ו. אסור לאדם להכניס את עצמו לסכנה בכביש, ולכאורה לסמוך על כך שהקב"ה יציל אותו, כיוון שזה במקום שהסכנה מצויה, חובה עליו להזהר. חובה לשמור על כל תקנות התנועה והשימוש בדרכים, כיוון שהם נועדו לטובת הציבור והוכח שהן מסייעות לשמירת הנפש.

ז. חובה לחצות במעבר חצייה וגם אז יתבונן שאין רכבים מתקרבים, ולא יסיח דעתו לדברים אחרים ואפילו לדברי תורה. אסור לחצות כביש ברמזור אדום גם כאשר אין רכבים בסביבה, ואפילו בדרכו לשיעור או לתפילה. אסור לחצות בין רכבים חונים, כיוון שהם מסתירים את הכביש וגם הנהגים אינם מבחינים באדם החוצה.

ח. יש להזהר מאוד בחציית הכביש בערב שבת, כיוון שאז הנהגים ממהרים והיא שעת סכנה. היהרה ביותר, שלא ללכת על הכביש בערב שבת לאחר הצפירה, כיוון שיש נהגים שנוסעים בשעה זו על הכביש בצורה מסוכנת אף יותר מן הרגיל.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפאית: אברהם ציטרון, שרה בת שמחה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך. עורבן עישה. תקווה בת עזרה. אלעזר בת גיא. אסנת בת זרבה. מול בת עזרה. אברהם בן רחל. חיים בן סולמנה. דרל בן אביגיל. אילנה בת סלחה. ישי ורחל לוי. חנה בת וזרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מילח"ה.

להחזרת נעדר צה"ל ושבויי ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

לעילוי נשמות: הר"מ אליהו. הרב אברהם עזיקרמן. רבי מסעוד מולד. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה ויטה. סופר משה. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שבא אלעזר. מקסים חיים דרעי. סיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ונחום אטיאם. אורן מועלם. אלדו טויטו. דוד גורסברג. מורי פולק. מרים קדושים. עמוס דמרי. רוי שלמה. סימנאב משה יחזקאל. יצחק זק בן סוליק. נעים משה. יצחק וסוליקה שושן. נחמה שמעון. יפה גורד. יונה צמרון. סיני בת רחל. ליט שבת משה עטרה. חנה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תורה. אליהו בת פריחה. תירצה ויגדן. אסתר וענבר נחום. תיאל אלמולח. משה הלוי. דוד טוביל. מיכל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאח אסמרגו. אליהו אדרי. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. נחמה בת מגודה. עליזה מועלם. עליזה סק. שרה אוליאל. דוד ופריחה סק. שמשון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקים. מוסא ויגדן. חסיד שמשון. עטרה חוד. מרים סוסן. מרים וידי. מרים סוסן. אהרן סוסן. אהרן וידי.

ול"ה הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה